सुस्वागतम्

उदयोन्मुख भारतीय समाजातील शिक्षक

डॉ. वसुंधा विनोद देव

DR.VASUDHA V. DEO
ASSOCIATE PROFESSOR
GOVT COLLEGE OF EDUCATION AKOLA **Please also read my articles on Chinmayasanskar.com**

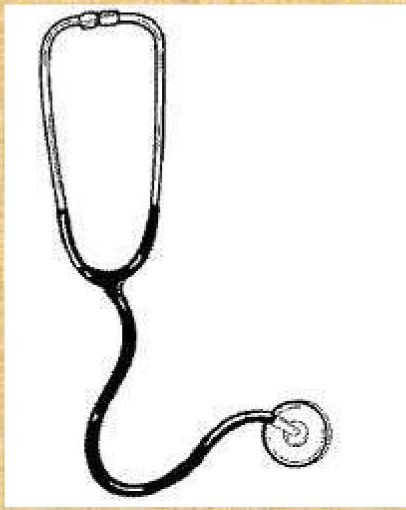

लेखनाबाबत निदात्मक व उपचारात्मक अनुदेशन

लेखनाबाबत निदात्मक व उपचारात्मक अनुदेशन

लेखनाबाबतच्या निदानात्मक व उपचारात्मक कार्याच्या पुढीलप्रमाणे पायऱ्या आहेत.

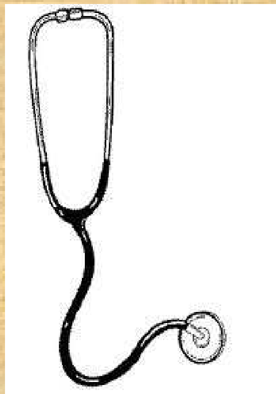

1. विविध वस्तुनिष्ठ चाचण्या, घटक चाचण्या, विविध प्रकारचे लेखनकार्य, परीक्षांतील विद्यार्थ्यांची लिखित उत्तरे यांची बारकाईने तपासणी करून विद्यार्थ्यांच्या चुकांचे वर्गीकरण करावे.
2. विविध प्रकारच्या चुका होण्याची कारणे शोधावी.

उपाययोजना

1. विविध प्रकारचे सराव साहित्य तयार करून विद्यार्थ्यांना त्यावरून सराव करावयास सांगावे.
2. विद्यार्थ्यांबरोबर सर्वसामान्य चुकांबाबत चर्चा करावी.
3. वर्गात शुध्दलेखनाबाबतचे तक्ते लावावे.
4. विद्यार्थ्यांना अनुलेखन, श्रुतलेखनाचा सराव नियमितपणे द्यावा.
5. विद्यार्थ्यांना योगय रितीने व्याकरण शिकवावे.

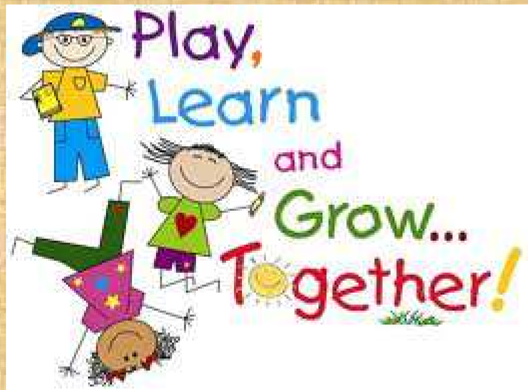

लेखनासंबंधीचे अभ्यासपूरक उपक्रम

लेखनासंबंधीचे अभ्यासपूरक उपक्रम

1. शालेय लेखन मंडळ : स्वतंत्र्य लेखनात रूची असलेल्या विद्यार्थ्यांचे क मंडळ स्थापून त्यात चर्चा, विद्यार्थ्यांच्या लेख्नाचे वाचन, इत्यादी उपक्रम हाती घेता येतात.
2. शालेय हस्तलिखित/नियतकालिक : विविध वर्गांतील उत्कृष्ट लेखन कार्यास शालेय हस्तलिखिते व नियतकांलिकात स्थान द्यावे. योग्य पारितोषिकेही द्यावी. तसेच स्वतंत्र्य लेखनास उत्तेजन द्यावे.

3. लेखक/कवी/साहित्यकार यांच्या भेटी : लेखक/कवी/साहित्यकारांच्या व विद्यार्थ्यांच्या भेटी आयोजित कराव्या. प्रश्नोत्तर व चर्चा असे कार्यक्रम आखावे. यामुळे विद्यार्थ्यांतील टिपणासंबंधीची आवड वृध्दिंगत होते.

4.

4. शालेय स्पर्धा : सुवाच्य लेखन, अनुलेखन, शुध्दलेखन, गतिलेखन, निबंध लेखन अशा विविध स्पर्धा आयोजित करून विद्यार्थ्यर्होंतील लेखन खमतांचा विकास कारण्यसाठी विविध संधी उपलब्ध करून द्याव्यात.

5. शालाबाहय नियतकालिके : विद्यार्थ्यांसाठी असलेल्या शालाबाहय नियतकालिकात व वर्तमानपत्रांतील राखून ठेवलेले पानावर विद्यार्थ्यांच्या उत्कृष्ट रचना प्रसिध्द करण्याबाबत मार्गदर्शन व योग्य कार्यवाही करावी. पुण्यातील सकाळ या दैनिकात असे पान राखून ठेवलेले असते. काही मासिके शालेय वयोगटातील विद्यार्थ्यांच्यासाठीच असतात. त्यातही प्रसिध्दी मिळ शकते.

लेखनाचे प्रकार व मूल्यमापन
परिच्छेद लेखन व मूल्यमापन

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
1. परिच्द्देद लेखनात विचाराच्या एकाच अंगाचा परामर्श घेतला आहे.			
2. परिच्छेद लेखनातील मुद्दे सुसंगत व सलग आहेत.			
3. परिच्छेद लेखनात तर्कसुसंगतता आहे.			
4. एकच विषय मांडला आहे.			
5. विषय /विचार पटवून देण्यासाठी अनेक उदाहरणे, दाखले वा स्पष्टीकरणे दिलेली आहेत.			
6. थोडक्यात सारांश /निष्कर्ष काढलेला आहे.			

कल्पना विस्तार व मूल्यमापन

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
1. कल्पनाविस्तार लेखनात विद्यार्थ्यांची मर्मदृष्टी, सूक्ष्म निरीक्षण क्षमता दिसून येते.			
2. कल्पनेच्या स्पष्टीकरणार्थ अचूक शब्दांची निवड केली आहे.			
3. दिलेल्या कल्पनेचा प्रथम सरळ अर्थ स्पष्ट केला.			
4. कल्पनेतून सूचित होणारा ध्वन्यार्थ स्पष्ट झाला.			
5. मूळ कल्पनेच्या समर्थनार्थ समर्पक दाखले /दृष्टांत/उदाहरणे योजण्यात आले.			
6. विद्यार्थ्यांने आपले स्वतःचे म्हणणे समर्पकरित्या पटवून दिले.			
7. शेवटी थोडक्यात सारांश / निष्कर्ष सांगण्यात आला.			

सारांश लेखन व मूल्यमापन

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहम	क्वचित	मुळीच नाही
1. मूळ लेखकाच्या उताऱ्यातील प्रमुख मुद्दे सारांश लेखनात आले आहेत.			
2. मूळ लेखकाचे विचार संक्षेपात मांडलेले आहेत.			
3. मूळ लेखकांने केलेली भाषेची सजावट, शाब्दिक खेळ, सारांश लेखन वगळण्यात आले आहेत.			
4. मूळ लेखकाने आपल्या मुख्य विचाराच्या पुष्टयर्थ दिलेली उदाहरणे, दृष्टांत, दाखले सारांश लेखनात वागलेत.			
5. मूळ उताऱ्यातील लेखकाचे विचार सुसंगतपणे मांडले /जोडले गेले.			
6. विद्यार्थ्यांने सारांश लोन स्वभाषेत केले आहे.			
7. साधारणपणे मूळ उताऱ्याचा 1/3 सारांश लेखन			

वृत्तां लेखन , अहवाल लेखन व मूल्यमपान

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
1. शालेय समारंभाचे यथोचितपणे वृत्तान्त लेखन करता येते. 2. अहवालात नेमक्या भाषेचाा प्रयोग केला जातो. 3. मुद्देसूदपणे बैठकीचा वृत्तान्त लिहिला गेला आहे. 4. एखादा ठराव मंडळाच्या बैठकीत करण्यात आला असेल तर औपचारिक अशा भाषेत लेखन केले गेले आहे. 5. विभिन्न मतांचे प्रतिबिंब अहवालात पडले			

स्वअनुभव लेखन – मुल्यामपान

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
1. वर्णन केलो अनुभव रसरशीत आहे. 2. दुसऱ्याला सांगावे अशा प्रकारची तळमळ प्रत्ययास येते. 3. समर्पक शब्द योजना योजली आहे. 4. त्या अनुभवाचे चित्रण यथास्थित केले आहे.			

आत्मकथनात्मक लेखन व मूल्यमपान

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
1. लेखनातील वाक्यरचना प्रथम पुरूषी एकवचनी आहे.			
2. वर्ण्य विषयातील जीवनाशी एकरूप असे लेखन आहे.			
3. वर्ण्य विषयातील जीवनातील प्रसंगांची योग्यरितीने निवड केली आहे.			
4. प्रस्तुत प्रसंग सुसंगतपणे मांडले गेले.			
5. प्रस्तुत प्रसंग /हकिकत चटकदार रितीने मांडली आहे.			

व्यक्तिचित्रण वा स्वभावचित्रण लेखन व मूल्यमापन

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
1. मानवी स्वभावाचे निरीक्षण प्रकर्षाने जाणवते.			
2. प्रस्तुत लेखनातून वर्ण्य व्यक्तीच्या स्वभावाचे संवेदनाशीलतेने लेखन झााल्याचे प्रत्ययास येते.			
3. व्यक्तीच्या गुणदोषांचे यथास्थित वर्णन केले आहे.			
4. वर्ण्य व्यक्तीच्या व्यक्तिमत्त्वाचे विविध पैलू प्रकट झाले.			
5. वर्णन शैलीचा योग्य प्रत्यय येतो.			
6. व्यक्तिचित्रणातून सामाजिकतेचा योग्या ठसा			

कल्पना प्रधान लेखन व मूल्यमापन

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
1. दिलेल्या विषयाच्या माध्यमातून कल्पनांना भरपूर वाव दिला गेला.			
2. लेखनात आलेल्या कल्पना हास्यास्पद आहेत.			
3. लेखातील कल्पनांमधून आपल्या व्यक्तिगत इच्छा /आकांक्षा व्यक्त केल्या आहेत.			
4. वस्तुस्थितीपेक्षा वेगळया कल्पना व्यक्त झाल्या.			
5. लेखातून व्यक्तिगत अपेक्षा व्यक्त झाल्या.			

लघुनिबंध व मूल्यमापन

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
1. आपल्या लेखनातून वाचकाशी हितगुज केले आहे.			
2. लेखनातील भाषा व स्वरूप गुजगोष्टीसारखे आहे.			
3. वाचकाशी स्वैर गप्पा मारल्या आहेत.			
4. लेखात लेखकाचा खेळकरपणा जाणवतो.			
5. लेखात विद्यार्थ्यांचे अंतरंग प्रतीत झाले.			
6. प्रारंभ आकर्षक व शेवट (निबंधाचा) परिणामकारक आहे.			

मुलाखत लेखन प्रकारचे मूल्यमापन

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
1. मुलाखतीतून कोणती माहिती मिळवायची यांची सुस्पष्ट कल्पना येते.			
2. खूलवून बोलते करण्याचे कसब जाणवते.			
3. विविध प्रश्नप्रकारांतून मुलाखत देण्याऱ्याचे मनोगत जाणून घेतले जाते.			
4. विविध स्वरूपाच्या प्रश्नाद्वारे मुलाखत देणाऱ्याचे अंतरंग काढून घेण्याचे कौशल्य जाणवते.			
5. मुलाखत देणाऱ्या व्यक्तीच्या मतांचा सादर स्वीकार केला जातो.			

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
6. मुलाखत देणाऱ्या व्यक्तीशी विनम्रतेने सुंसवाद साधतो. 7. मुलाखत देणारी व्यक्ती एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर देण्याचे टाळीत असेल व व्यस्थित होत असेल तर त्याबद्दलचा आग्रह सोडतो. 8. मुलाखतीतून मिळालेली माहिती अचूकपणे शब्द केली जाते. 9. भरकट चाललेल्या मुलाखत देणाऱ्या व्यक्तीस प्रश्नांच्या माध्यमाने मूळ मुद्यावर आणतो. 10. ध्वनिमुद्रित रूपानेही मुलाखत घेतो.			

रसग्रहण लेखन व मूल्यमापन

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
1. रसग्रहणातून शब्दसौंदर्य प्रतीत होते. 2. रसग्रहण लेखनातून अर्थसौंदर्य दिसून येते. 3. रसग्रहण लेखनातून भावसौंदर्य अनुभवास येते. 4. रसग्रहण लेखनातून कल्पनासौंदर्य प्रत्ययास येते. 5. रसग्रहण लेखनातून शैलीचे सौंदर्य दिसून येते. 6. रसग्रहण लेखनातून अलंकार सौंदर्य दिसून येते.			

दैनदिनी लेखन व त्याचे मूल्यमापन

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
1. रोजच्या रोज दैनंदिनी लिहिली जाते.			
2. जीवनात घडलेल्या घटनांबद्दलचे मानसिक भाव प्रतीत होतात.			
3. दैनदिनीतून स्वतःला शोधण्याचा प्रयत्न झालेला आहे.			
4. एखाद्या घटना / प्रसंगाच्या लेखनातून स्वतःस वाटणारे वस्तुस्थिती निदर्शक भाव सुस्पष्टपणे लिहिले आहेत, त्यातून जीवनाचा अर्थ शोधण्याचा प्रयत्न केलेला आहे.			

पत्रलेखन व मूल्यमापन

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
1. पत्राची सुरूवात मांगल्यसूचक शब्दाने केली. 2. पत्र लिहिणाऱ्याचा पत्ता, दिनांक स्पष्ट आहे. 3. अभिवादन/मायना सुस्पष्ट व यथोचित्तपणे लिहिला आहे. 4. पत्रातील मजकूर विषयानुरूप लिहिला आहे. 5. ज्याला पत्र पाठविले आहे, त्यास लेखक प्रत्यक्ष भेटल्यावर ज्या पध्दतीने बोलेल अशी भाषाशैली आहे.			

निरीक्षण करावयाच्या बाबी	नेहमी	क्वचित	मुळीच नाही
6. पत्रप्रकारानुसार भाषाशैलीत फरक आढळून येतो. 7. पत्रातील मजकूर स्पष्ट आणि सुसंगत आहे. 8. पत्रातील लेखन पाल्हाळीक स्वरूपाचे आहे. 9. पत्राचा समारोप यथेचितपणे केला आहे. 10. पत्राच्या शेवटी लेखकाची स्वाक्षरी / नाव आहे. 11. ज्याला पत्र लिहिले त्याचा पत्ता/पिनकोड आदी सुस्पष्टपणे लिहिले आहेत.			

- REFERENCE---MARATHI METHOD BOOK OF YCMOU

धन्यवाद !

DR.VASUDHA V. DEO
ASSOCIATE PROFESSOR
GOVT COLLEGE OF EDUCATION AKOLA Please also read my articles on Chinmayasanskar.com